

RESULTATEN QUICKSCAN TASKFORCE IND

De staatssecretaris van Justitie & Veiligheid heeft in maart jl. een Taskforce ingesteld met als opdracht de opgelopen achterstanden in het asielproces bij de IND voor het einde van het jaar 2020 weg te werken. Te veel asielzoekers wachten immers al te lang op de afhandeling van hun asielaanvraag.

De Taskforce zou vóór eind 2020 in totaal 15.350 zaken afronden waarin de aanvraag vóór 1 april 2020 is gedaan. Eind september gaf de staatssecretaris aan dat er opstartproblemen waren maar dat de planning was verbeterd en de taskforce op volle personele sterkte was.

VluchtelingenWerk ontvangt echter van haar eigen medewerkers en van asieladvocaten signalen dat er nog steeds problemen zijn. Om een goed beeld te krijgen van de problemen die er zijn met betrekking tot de Taskforce heeft VluchtelingenWerk een quickscan uitgevoerd. In dit document delen wij onze bevindingen.

1. Opzet en uitkomsten

1.1 Opzet

Wij hebben schriftelijke vragen verspreid onder asieladvocaten en medewerkers van VluchtelingenWerk.¹ Daarop hebben 16 advocaten gereageerd. Deze advocaten verleenden in ongeveer 215 Taskforce-zaken rechtsbijstand.²

Verder hebben wij van VluchtelingenWerk-medewerkers in 22 AZC's en (Pre)Pols gegevens ontvangen. Uit de toegezonden gegevens blijkt dat op die locaties 831 asielzoekers naar de Taskforce zijn verwezen. VluchtelingenWerk heeft ook buiten de vragenlijst om signalen ontvangen over de werkwijze van de Taskforce over de afgelopen twee maanden. Op basis van al deze gegevens heeft VluchtelingenWerk een eerste beeld gekregen van de werkwijze van de Taskforce. Uiteraard zullen wij verder gaan met monitoren van de Taskforce.

1.2 Uitkomst

VluchtelingenWerk ziet op basis van de ontvangen gegevens nog geen snellere besluitvorming in zaken die onder de Taskforce vallen, terwijl asielzoekers in ieder geval procedureel worden benadeeld en meer stress ervaren. Dit is het gevolg van:

1. onervaren hoornmedewerkers (in complexere zaken) die gehoren moeten afbreken of gehoren niet kunnen afronden binnen de tijd die daarvoor staat, waardoor deze zaken naar de Verlengde asielprocedure (VA) moeten worden gestuurd;
2. het beperkte aantal ervaren IND-medewerkers die de (concept-)voornemens en (concept-)besluiten kunnen beoordelen en ondertekenen;
3. het feit dat ook de zaken waarin de asielzoeker schriftelijk is gehoord worden doorgestuurd naar de VA – dit zijn over het algemeen de zogeheten 'kansrijke zaken'.

Daarnaast ervaren advocaten weinig ruimte om de planning in te kunnen passen in de volle agenda's. Door kunst- en vliegwerk van asieladvocaten en VluchtelingenWerk lijkt het erop dat het tot nu toe in het algemeen is gelukt om asielzoekers wel voor te bereiden op hun asielprocedure.

1 De vragen zien vooral op de logistieke kant van de Taskforce (planning e.d.), de kwaliteit van de (schriftelijke) gehoren en de kwaliteit van afwijzende beschikkingen. De reacties op de vragenlijsten konden tot 2 november 2020 worden ingestuurd.
2 Advocaten gaven in het vragenformulier aan hoeveel Taskforce-zaken zij bij benadering hebben.

1.3 Samenvatting bevindingen

Logistiek

1. De planning van de asielprocedure door de Taskforce vindt zonder overleg met de (voorkeurs)advocaten plaats en verschijnt pas relatief laat. Advocaten wringen zich in allerlei bochten om asielzoekers zorgvuldig voor te kunnen bereiden op hun procedure. Dit heeft gevolgen voor de voorbereiding van de asielzoeker en geeft veel onduidelijkheid en extra spanning rondom de procedure.
2. Door de problematische planning staat de voorbereiding die advocaten geven en de voorlichting die VluchtelingenWerk kan doen richting de asielzoeker onder grote druk en is voor de asielzoeker onduidelijk wanneer zijn gehoor gepland wordt of waarom iemand eerder aan de beurt is dan een ander.
3. De medewerkers van de informatielijn ontbreekt het aan kennis over de asielprocedure.
4. Het komt vaak voor dat asielzoekers niet worden ingepland voor een medisch onderzoek (FMMU-onderzoek). Wie wel en wie niet wordt onderzocht lijkt bovendien willekeurig te zijn.

Kwaliteit gehoren

Door onervarenheid en gebrek aan kennis van de hoornedewerkers en beperkte beschikbaarheid van ervaren of gespecialiseerde hoornedewerkers worden gehoren in complexe zaken vaak onderbroken en naar de Verlengde Asielprocedure (VA) doorgestuurd. Ook lijkt er tijdsdruk achter de gehoren te zitten waardoor asielzoekers wordt gevraagd het kort te houden.

Schriftelijk horen

Deelname aan schriftelijk horen gebeurt dikwijls niet daadwerkelijk op vrijwillige basis. Asielzoekers geven bij de respondenten aan dat zij akkoord gaan uit angst om anders nog langer te moeten wachten. Men hoopt op deze manier sneller een besluit op de asielaanvraag te krijgen, terwijl dit niet altijd bevordelijk is voor hun procedure, bijvoorbeeld omdat mensen zich toch niet helemaal goed schriftelijk kunnen uitdrukken. Het aanbieden van het gehoor aan de groep Eritreeërs is niet effectief gebleken. Deze groep heeft massaal van een schriftelijk gehoor afgezien.

Uit de monitor volgt dat schriftelijk horen niet leidt niet tot snellere besluitvorming. Zaken worden naar de VA gestuurd.

Kwaliteit afwijzende beschikkingen

Uit de signalen blijkt dat er nog heel weinig voornemens of afwijzende beschikkingen zijn ontvangen.³ De zaken waar VluchtelingenWerk zicht op heeft worden óf naar de VA gestuurd omdat het nader gehoor niet is afgerond dan wel aanvullend gehoor nodig is, óf lopen vertraging op omdat gewacht wordt op goedkeuring van het besluit door een ervaren medewerker van de IND.

Een veel gehoorde reden voor de VA-zending is gebrek aan beslis capaciteit of de noodzaak meer onderzoek te doen.

In het hierna volgende lichten we bovenstaande punten verder toe. Ook zullen andere aspecten die uit de quickscan naar voren komen worden uitgelicht.

2 Toelichting en uitwerking reacties van respondenten

2.1 Logistiek

Problematische planning met (voorkeurs)advocaat

Uit de monitor volgt dat de Taskforce zaken inplant zonder overleg met de (voorkeurs)advocaat⁴. Hierdoor ontstaan dubbele afspraken en andere planningsproblemen voor de advocaat.

Verzoeken van advocaten om procedures te verplaatsen worden niet gehonoreerd. Schriftelijke verzoeken bij de Taskforce voor het verzetten van de gehoordatum worden afgedaan met de mededeling dat er tussen de IND en de RvR is afgesproken dat de advocaat in geval van verhindering zelf voor vervanging moet zorgen. Of de advocaat moet zich van de zaak terugtrekken, zodat de RvR een andere advocaat op de zaak kan zetten. Het wisselen van advocaat kan betekenen dat er geen vertrouwensband is tussen de asielzoeker en de nieuwe advocaat. Het kan zijn dat een asielzoeker daardoor geen openheid durft te geven over zijn asielmotieven.

De daadwerkelijke start van de asielprocedure volgt kort op de kennisgeving hiervan,⁵ waardoor er niet altijd voldoende gelegenheid is om een zaak met een asielzoeker (cliënt) voor te bereiden. De advocaat moet dan met spoed extra voorbereidingsmomenten inplannen. Door kunst- en vliegwerk van asieladvocaten en VluchtelingenWerk lijkt het dat in het algemeen asielzoekers in deze situatie wel voorbereid kunnen worden.

3 Eén advocaat geeft aan twee afwijzende beschikkingen te hebben ontvangen.

4 Doordat deze groep asielzoekers vaak al langer in Nederland is, hebben zij vaker een voorkeursadvocaat die al op de hoogte is van hun zaak.

5 Een advocaat meldt dat er drie weken zitten tussen de kennisgeving en de start van de asielprocedure. Deze periode is te kort gelet op de volle agenda's van advocaten.

Het is voorgekomen dat advocaten niet worden geïnformeerd over de start van de asielprocedure van de asielzoeker. In deze situatie wordt de asielzoeker niet voorbereid door de advocaat en kan hij het gehoor niet nabespreken met de asielzoeker. Dit zorgt voor asielzoekers die erg ongerust zijn en zich bij VluchtelingenWerk melden. Omdat de communicatie met de Taskforce niet goed tot stand komt, kunnen medewerkers van VluchtelingenWerk vaak niets betekenen.

Het komt voor dat asielzoekers afreizen voor het gehoor, maar dat het gehoor vervolgens niet doorgaat. De asielzoeker is daarover dan vooraf niet geïnformeerd door de Taskforce. Of de asielzoeker ontvangt een uitnodiging voor een gehoor waarop een verkeerde locatie staat vermeld, waardoor hij tevergeefs naar die locatie reist.

Taskforce Informatielijn

Medewerkers van de Taskforce Informatielijn lijken eenvoudige administratieve handelingen te kunnen verrichten, maar op het gebied van inhoudelijke voortgang kunnen ze niets betekenen. Zo deelde een medewerker van de Taskforce Informatielijn mee dat er in een spoor 4-zaak geen standaard FMMU-onderzoek plaatsvindt en dat een advocaat daar gemotiveerd om moet vragen.

FMMU –onderzoek

Het komt vaak voor dat asielzoekers niet worden ingepland voor een FMMU-onderzoek. Soms gaat de asielzoeker hiermee akkoord, maar in sommige zaken is een FMMU-onderzoek volgens de advocaat en/of VluchtelingenWerk wel noodzakelijk. Het gevolg hiervan is dat asielzoekers voor een gehoor worden ingepland, naar de gehoorlocatie reizen alwaar na raadpleging van de administratie blijkt dat alsnog eerst een medisch onderzoek moet plaatsvinden. Dat onderzoek wordt dan ingepland en de asielzoeker wordt VA gezonden.

Het inplannen van FMMU-onderzoeken lijkt bovendien willekeurig te zijn. FMMU ziet zowel asielzoekers in kansrijke als niet-kansrijke zaken en binnen gezinnen wisselt het wie wel en niet uitgenodigd worden.

'Uit één gezin wordt een volwassen zoon door FMMU gezien maar zijn moeder (60+) niet. Ook bij navraag bij de Taskforce wordt niet duidelijk wat de reden hiervan is. De Taskforce geeft aan dat FMMU het druk heeft. Deze verklaring strookt niet met de omstandigheid dat er ook asielzoekers op een IND of Taskforce-planning staan.'

– Medewerker VluchtelingenWerk (Pre)POL –

Daarnaast worden er ook dubbele uitnodigingen voor een FMMU-onderzoek verstuurd en worden uitnodigingen te laat verstuurd waardoor afspraken worden gemist. Dit zorgt, wederom, voor onrust en paniek bij de asielzoekers.

Omstandigheden voor voorbereiden en nabespreken van gehoren

In reguliere AA-zaken is voor de asielzoeker en zijn advocaat de mogelijkheid om de zaak voor te bereiden en na te bespreken in specifieke ruimtes op een aanmeldcentrum. In Taskforce-zaken daarentegen dienen advocaten en asielzoekers dit zelf te organiseren.

Op de COA-locaties kunnen deze ruimtes niet altijd worden gerealiseerd. Daarnaast is het op dit moment vanwege de corona-maatregelen niet altijd mogelijk om de gesprekken op kantoor van de betrokken advocaat te houden. Zodoende vinden er Skype-gesprekken plaats op plekken waar de asielzoeker niet de mogelijkheid heeft om privé zijn verhaal te doen.

'Dag -1 en nabesprekingen gebeuren nu meestal telefonisch op de mobiele telefoon van cliënt (conference call met advocaat en tolk). Cliënten moeten dit op hun eigen kamer doen, waar allemaal kamergenoten bij zitten. Het spreekt voor zich dat dit de privacy van betreffende cliënten schaadt. (...)'

– Medewerker VluchtelingenWerk (Pre)POL –

Toezending gehoorverslagen

Verslagen van gehoren worden niet altijd tijdig en compleet naar advocaten gestuurd of aan asielzoekers uitgereikt. Advocaten geven aan dat de toezending van de verslagen vaak laat op de avond (net voor middernacht) worden verstuurd, waardoor de advocaat pas de volgende ochtend weet dat er een nabespreking diezelfde dag moet plaatsvinden met de betreffende asielzoeker. Dit maakt het lastig om de nabespreking met de asielzoeker in te plannen.

Ook hebben wij vernomen dat de gehoorverslagen helemaal niet worden toegezonden, terwijl de volgende processtap door de Taskforce wordt genomen. Bovendien moet de advocaat een extra stap zetten en contact opnemen met de Taskforce, zodat de gehoorverslagen alsnog worden verstuurd.

Ook zijn er signalen dat er complete verslagen pas worden verstuurd naar de advocaat nadat de asielzoeker zijn (vervolg)gehoren heeft afgerond. De verslagen van de gehoren worden dan in een keer verstuurd naar de advocaat dan wel uitgereikt aan de asielzoeker. Er kan daardoor veel tijd verstrijken tussen de eerste keer dat een asielzoeker wordt gehoord en het moment dat de asielzoeker of zijn advocaat de verslagen ontvangt. Omdat de gehoren dan niet meer vers in het geheugen liggen, is het voor de asielzoeker, tijdens de nabespreking, veel lastiger om adequaat op de weergave van zijn verklaring te reageren en die waar nodig te corrigeren.

Uit signalen blijkt verder dat de verslagen van gehoren soms rommelig zijn opgemaakt en verzonden, zo komt het voor dat basisinformatie (datum gehoor etc.) ontbreekt, de dagtekening een datum vóór het gehoor is, of dat de asielzoeker het gehoor niet heeft ontvangen.

Ook komt het voor dat de datum van de (inwilligende) beschikking gelijk is aan de datum van de correcties en aanvullingen. De vraag rijst of het indienen van correcties en aanvullingen wel zin heeft als de beschikking toch al geslagen is.

2.2 Kwaliteit gehoren

De Taskforce heeft op verschillende manieren nieuwe medewerkers geworven. Zij bestaat uit medewerkers van IND, DT&V (Dienst Terugkeer & Vertrek), het ministerie van Buitenlandse Zaken en externe medewerkers (uitzendkrachten). Daarnaast zijn ook externe juridische bureaus ingehuurd.

Deze medewerkers bereiden een deel van de oude asielaanvragen voor die tot de Taskforce-voorraad behoren, en zij schrijven (concept-) besluiten. Deze (concept-)besluiten worden vervolgens beoordeeld door ervaren IND-medewerkers en door de IND ondertekend.⁶

Kennis hoornedewerkers

Uit de quickscan blijken op dit punt wisselende reacties. Een gedeelde mening lijkt te zijn dat hoornedewerkers de gehoren vaak niet afgerond krijgen of over onvoldoende kennis beschikken om te horen in bijvoorbeeld lhbti- en bekeringszaken. Deze zaken staan veelal bekend als complex. Advocaten vragen in deze zaken bij de Taskforce om een gespecialiseerde bekeerling/lhbt-hoornedewerker.⁷ Vaak geeft de Taskforce daar geen gehoor aan. Ook geven respondenten aan dat het de hoornedewerkers aan kennis van landinhoudelijke informatie ontbreekt.

'De Taskforce is hierdoor contra-productief: een medewerker wordt voor een hele dag op een complexe zaak ingepland, en wegens onervarenheid komt de zaak niet op een dag af. De cliënt verwacht een zorgvuldig gehoor, en dan blijkt dat het niet meer dan een 'oefening' was voor de nieuwe hoornedewerker.'

– Advocaat –

Doorvragen en duur gehoor

Uit meerdere reacties blijkt dat, vanwege de tijdsdruk, hoornedewerkers de asielzoekers tijdens hun gehoren vragen om het kort te houden. Dit maakt asielzoekers onzeker maakt waardoor zij minder verklaren, hetgeen gevolgen heeft voor de verdere procedure. Daarnaast wordt gemeld dat hoornedewerkers dikwijls onvoldoende doorvragen en dat verzoeken om een antwoord verder te mogen toelichten worden afgewezen.

Tevens horen wij dat ook het tegenovergestelde gebeurt: hoornedewerkers vragen juist weer door op evidente of niet-essentiële of punten.

2.3 Schriftelijk horen

De Taskforce is begonnen met zogeheten 'kansrijke zaken', zaken waarbij het inwilligingspercentage van die nationaliteit hoog ligt: personen met de Syrische, Jemenitische en Turkse nationaliteit. Ook worden er verschillende manieren van horen ingezet, naast het fysieke gehoor ook telehoren en schriftelijk horen. Het schriftelijk horen wordt ingezet bij asielzoekers met de Syrische, Jemenitische, Eritrese, Turkse en sinds kort Iraanse nationaliteit. De IND beoordeelt vooraf of een asielzoeker in staat wordt geacht het formulier in te vullen. Schriftelijk horen gebeurt op vrijwillige basis en na overleg met de advocaat van de asielzoeker. Het is mogelijk dat de asielzoeker na het schriftelijk gehoor nog een verkort fysiek nader gehoor krijgt.⁸ Uit de monitor blijkt dat voor asielzoekers deelname aan het schriftelijk gehoor voornamelijk is ingegeven door angst om nog langer te moeten wachten. Men hoopt op deze manier sneller een besluit op de asielaanvraag te krijgen. Aan de andere kant zijn er ook asielzoekers gefrustreerd dat een schriftelijk gehoor wordt aangeboden, terwijl ze al zo lang hebben moeten wachten en het gevoel hebben dat ze met een schriftelijk gehoor alsnog niet gehoord worden.

Als asielzoekers niet meewerken aan een schriftelijk gehoor kan er geen inschatting gegeven worden wanneer een fysiek gehoor zal plaatsvinden. Ook dit zorgt voor frustratie bij asielzoekers. Het feit dat de zaken na een schriftelijk gehoor naar de VA worden gestuurd werkt ook niet bevorderlijk voor de gemoedstoestand van de asielzoeker.

Ook hebben wij vernomen dat de verslagen van de schriftelijke gehoren niet altijd goed worden vertaald door tolken.

Uit informatie van een (Pre)Pol komt naar voren dat veel asielzoekers die schriftelijk gehoord zijn laagopgeleide Syriërs zijn die zich niet goed schriftelijk kunnen uitdrukken. Daarnaast worden asielzoekers niet altijd in hun moedertaal schriftelijk gehoord, omdat er in deze taal geen format beschikbaar is. Dit kan leiden tot het aanleveren van onvolledige informatie. Incomplete informatie kan leiden tot onzorgvuldige besluitvorming en tot problemen bij gezinshereningsaanvragen (nareis) en eventuele herbeoordelingen van de verleende asielvergunning.

6 ind.nl/Documents/Nieuwsbrief%203%20Taskforce%20Dwangsommen.pdf

7 VluchtelingenWerk heeft vernomen dat er een nieuwe werkwijze is: de asielzoeker wordt in LHBTI- en bekeringszaken eerst standaard door een onervaren Taskforce-medewerker gehoord en vervolgens door een gespecialiseerde medewerker.

8 ind.nl/Paginas/Veelgestelde-vragen-Taskforce-Dwangsommen.aspx

Verder is opvallend dat volgens een (Pre)Pol de groep Eritreeërs massaal van een schriftelijk gehoor heeft afgezien. Het aanbieden van een schriftelijk gehoor is, gelet op het doel van de versnelling van de procedure en afhandeling voor het eind dit jaar, voor deze groep niet effectief gebleken.

2.4 Kwaliteit en snelheid afwijzende beschikkingen

Uit de signalen blijkt dat er nog heel weinig voornemens of afwijzende beschikkingen zijn ontvangen. De zaken waar VluchtelingenWerk zicht op heeft worden naar de VA gestuurd omdat het nader gehoor niet is afgerond dan wel aanvullend gehoor nodig is, of ze lopen vertraging op omdat gewacht wordt op goedkeuring van het besluit door een ervaren medewerker van de IND. Een veel gehoorde reden voor de VA-zending is gebrek aan besliscapaciteit of de noodzaak meer onderzoek te doen.

'Maar het ergste is nog, dat dit hele circus voor mijn cliënten, die vaak al ruim twee jaar (!) zitten te wachten op een beslissing op hun asielaanvraag, totnogtoe helemaal niets heeft opgelost. Alle zaken zijn met (de belofte van) een aanvullend gehoor alsnog in de vergeetput van de VA beland. Als mijn ervaringen model staan voor het landelijke gemiddelde, dan is dit hele Taskforce – of Farceforce – project alleen maar een dooie mus, die echter nog niet zò dood is dat hij niet meer kan eten – een heleboel belastinggeld namelijk.'

– Advocaat –

Amsterdam, 19 november 2020
VluchtelingenWerk Nederland